

Seminář k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti

Odbor rodiny a dávkových systémů

29. listopadu 2010

Reforma systému péče o ohrožené děti

- Zásadní reforma systému sociálně právní ochrany dětí v České republice
- Základním dokumentem se stane Národní strategie péče o ohrožené děti (bude předložena do vlády v průběhu roku 2011), na kterou naváže nový Národní akční plán na období 2012 – 2015
- Průběžně budou prováděny dílčí změny v systému (např. novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, s účinností od 1. ledna 2012)
- Všechny změny budou podpořeny národní kampaní (zapojení široké veřejnosti do reformního procesu, změna vnímání problematiky SPOD)

Základní východiska reformy

- Mezinárodní závazky České republiky, judikatura Evropského soudu pro lidská práva (rozsudky v causách Havelkovi, Wallovi) a navazující opatření
- Judikatura Ústavního soudu (např. nález II.ÚS 485/10 ze dne 13. 4. 2010, I.ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010, . III. ÚS 3007/09 ze dne 26. 8. 2010)
- Programové prohlášení Vlády České republiky (závazek zlepšení systému péče o ohrožené děti a podpora pěstounské péče včetně profesionální pěstounské péče)
- Praxe zahraničních systémů
- Výzkumy, analýzy

Rozsudky ESLP

- Pro rodiče a dítě je být spolu podle ustálené judikatury soudu základním prvkem rodinného života
- Rozdělení rodiny představuje velmi závažný zásah, musí se opírat o dostatečně závažné a pádné argumenty
- Možnost umístit dítě do prostředí vhodnějšího pro jeho výchovu nemůže sama o sobě odůvodňovat jeho násilné odnětí biologickým rodičům
- Je-li prokázána existence rodinného vztahu, musí stát v zásadě jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet a přijmout vhodná opatření za účelem sloučení rodiče s dítětem
- Nedostatečná spolupráce rodičů není naprosto rozhodující skutečností, nezavazuje příslušné orgány povinnosti uplatnit prostředky, které by umožnily zachování rodinného vztahu
- Rodinám v obtížné ekonomicko-sociální situaci má být věnována zvláštní pozornost a poskytnuta specifická podpora a cílený přístup

Nález Ústavního soudu 485/10

- „Každý člověk, ať nezaviněně nebo dílem svým přičiněním se ve svém životě může dostat do situace, kterou není sto sám vyřešit a která mu dočasně zabraňuje řádně pečovat o dítě. Vedle rodiny a institucí občanské společnosti je to pak především stát, který má v takových případech klíčovou roli a má a musí činit aktivně kroky k znovuobnovení svazku mezi biologickým rodičem a jeho dítětem. Ústavní soud, nepochybující o ryzích úmyslech orgánů sociálně právní ochrany a FOD, se však v této souvislosti nemůže ubránit konstatování, že kdyby tyto orgány věnovaly stejnou práci aktivní pomoci matce, jak zarputile podnikaly řadu kroků k omezení jejich rodičovských práv, nemusela být nezletilá v pěstounské péči a k možná již neodčinitelnému zásahu do vztahu mezi matkou a dítětem vůbec nemuselo dojít.“
- Je pozitivní povinností státu rodiče nejen informovat o možnostech řešení jeho tíživé osobní situace a formách případné pomoci, ale také upozornit jej na následky jeho chování, včetně možnosti omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti.

Nález Ústavního soudu 3007/09

- Právo dítěte být slyšeno v každém řízení, v němž se rozhoduje o jeho záležitostech, výslovně zakotvené v čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, jakož i v § 31 odst. 3 zákona o rodině a § 100 odst. 4 občanského soudního řádu, poskytuje dítěti možnost, aby se tak stalo v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení je stanoven v souladu s procesními pravidly vnitrostátního zákonodárství.
- Ve vztahu k požadavku osobního slyšení dítěte uvedl Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 1945/08, že "vytržení dítěte z existujícího rodinného prostředí představuje nejen zásah do soukromého a rodinného života, ale do jisté míry i zásah do osobní svobody". Ústavní soud zdůraznil, že "v případě zásahu do osobní svobody existuje obecné základní právo být slyšen před soudem, který o omezení svobody rozhoduje" (nález sp. zn. Pl. ÚS 45/04).
- V projednávané věci Ústavní považoval za primárně relevantní zjištění, že nezletilá dcera stěžovatelky nebyla vyslechnuta v řízení, kterým bylo rozhodováno o jejím umístění do ústavní výchovy. Nezletilé bylo přitom 15 let, byla schopna formulovat své názory, sama navrhla, aby byla v řízení vyslechnuta, a jednalo se o nanejvýš citlivou záležitost týkající se jak jejího soukromého a rodinného života, tak osobní svobody.

Nález Ústavního soudu 2661/10

- Klíčové však je, že obecné soudy nezjistily v dané věci názor dítěte dostatečně.
- V této souvislosti Ústavní soud poukazuje na to, že obdobně argumentoval i v nálezu sp. zn. III. ÚS 3007/09 ze dne 26. 8. 2010. V tomto nálezu se Ústavní soud zabýval stěžejní výhradou stěžovatelky, že nezletilé dítě nebylo v průběhu řízení před soudy osobně vyslechnuto, a že naplnění tohoto práva nelze dovozovat z toho, že dítě hovořilo o věci s příslušnou pracovnící orgánu sociálně právní ochrany, neboť nešlo o výjimečný případ ve smyslu § 100 odst. 4 o.s.ř. (srov. např. str. 3 citovaného nálezu).

Připravované stanovisko Nejvyššího soudu

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR v otázce nařizování ústavní výchovy:

Důvodem pro nařizování ústavní výchovy dítěte nemohou být samy o sobě materiální nedostatky rodiny, zvláště pak její špatné bytové poměry.

- Výchova dítěte není vážně ohrožena nebo vážně narušena majetkovou nedostatečností rodiny
- Pouhá chudoba nebo nedostatek bydlení jsou řešitelné za pomoci orgánů státu či orgánů obecní samosprávy
- Nebude-li soudem spolehlivě zjištěno, že příslušné orgány státu samy, či prostřednictvím orgánů územní samosprávy poskytly, či byly připraveny poskytnout vychovateli pomoc ať již materiální, či poskytnutím rady o postupu, ..., nebudou splněny podmínky pro nařízení ústavní výchovy

Praxe zahraničních systémů

- Bulharsko: „Reformní projekt péče o děti“, národní iniciativa Děťství pro každého
- Chorvatsko: „Národní mediální kampaň – „každé dítě potřebuje rodinu“ – na podporu pěstounské péče
- Albánie: „Národní akční plán péče o děti
- Kosovo: „Alternativy k ústavní péči pro opuštěné děti“
- Rumunsko: „Osvědčené zkušenosti a postupy v deinstitutionalizačním procesu“

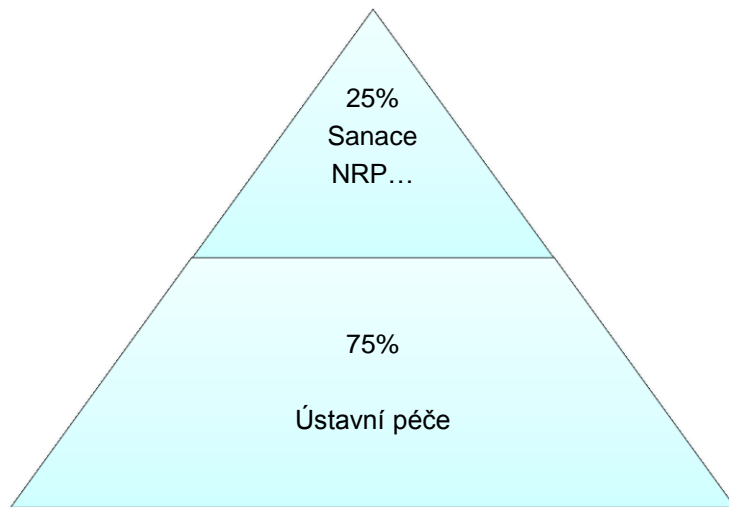

Jediným přepychem jsou lidské vztahy

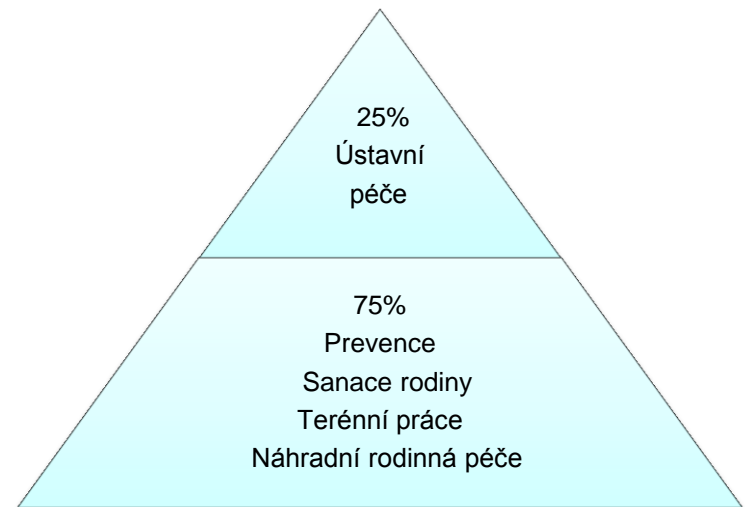
Saint Antoine De Exupéry

Cíle reformy – změna rozložení lidských a materiálních zdrojů v systému péče o ohrožené děti v ČR

Česká republika

Evropské systémy

Náklady služeb

Typ zařízení	Náklady na jedno dítě na rok (neinvestiční výdaje)
Kojenecký ústav	486 000 Kč
Dětský domov	303 516 Kč
Diagnostický ústav pro děti	525 527 Kč
Dětský domov se školou	360 326 Kč
Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	338 947 Kč
Domy na půli cesty	169 577 Kč

Náklady služeb – měsíčně

Typ zařízení	Náklady na jedno dítě na měsíc (neinvestiční výdaje)
Kojenecký ústav	40 500 Kč
Dětský domov	25 293 Kč
Diagnostický ústav pro děti	43 793 Kč
Dětský domov se školou	30 027 Kč
Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	28 245 Kč
Domy na půli cesty	14 131 Kč

Náklady služeb – pěstounská péče

Výše zvláštní odměny pěstouna podle § 40a zákona č. 117/1995 Sb.

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna (Kč/měsíčně)
3 děti	17 193
4 děti	18 756
1 zdravotně postižené dítě (dítě závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II až IV)	17 193
2 děti, z toho 1 zdravotně postižené	18 756
2 zdravotně postižené děti	19 538
4 děti, z toho 1 zdravotně postižené	21 882

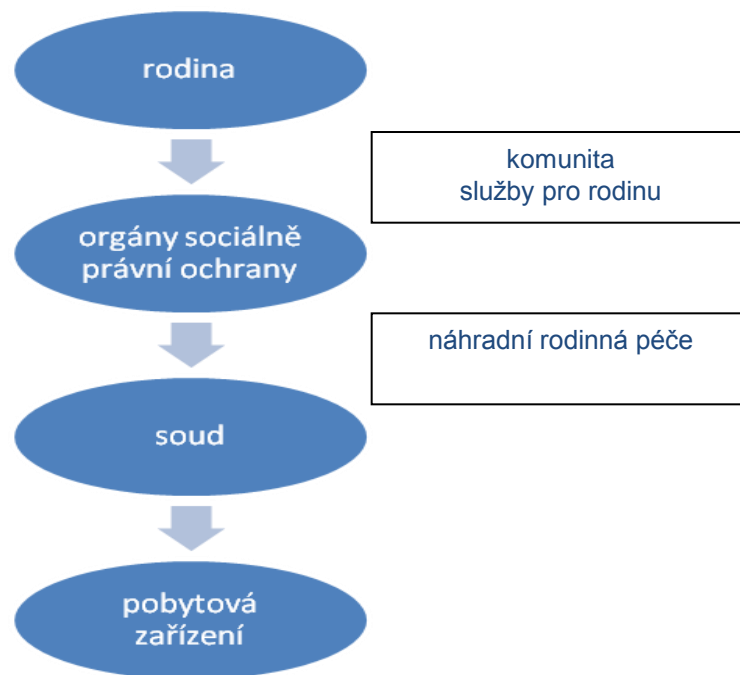

Náklady služeb – terénní a ambulantní služby

Typ služby	Průměrné roční náklady na dítě/rodinu v Kč
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	9 072
Terénní programy	4 444
Sociálně aktivizační služby	55 815
Azylové domy	64 615
Raná péče	45 000
Středisko výchovné péče	9 072

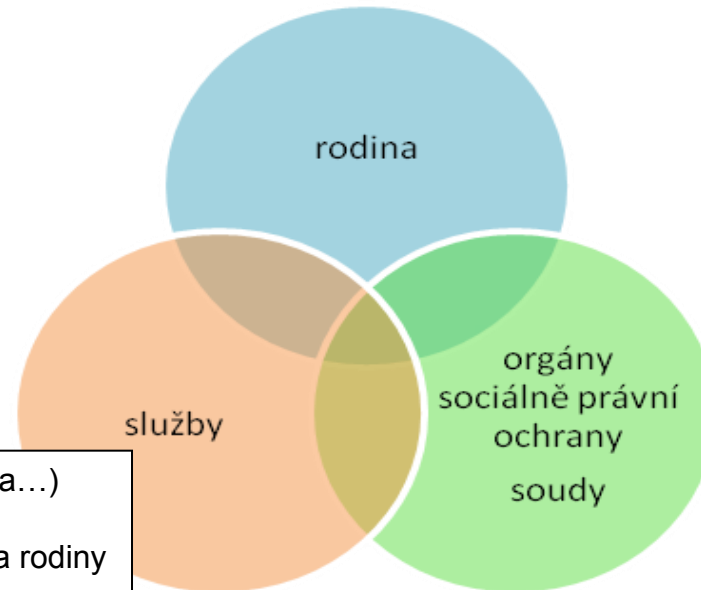
Cíle reformy – změna fungování systému

Stávající systém péče o ohrožené děti v ČR:

Cíle reformy – změna fungování systému

Nový systém péče o ohrožené děti

- komunita (škola, lékaři, širší rodina...)
- terénní a ambulantní služby pro děti a rodiny
- různé typy náhradní rodinné péče
- služby pro přípravu náhradních rodičů
- podpůrné a odlehčovací služby
- specializovaná pobytová zařízení s nízkou kapacitou

Cíle reformy

- Vytvoření sítě služeb pro preventivní práci v rodinách
- Vytvoření sítě služeb ambulantních, terénních a dalších komunitních služeb specializovaných na široké spektrum situací a problémů v rodinách a dalších formách péče
- Posílení kapacit orgánů sociálně právní ochrany dětí, soudů a dalších účastníků systému, jejich podpora formou vzdělávání
- Rozvoj náhradní rodinné péče (pěstounská péče na přechodnou dobu, specializovaná pěstounská péče, změna způsobu vyhledávání a příprav pěstounů, zřízení podpůrných a odlehčovacích služeb pro nové i stávající pěstounské rodiny)
- Transformace pobytových zařízení do terénních a ambulantních služeb, specializované pobytové jednotky (s nízkou kapacitou)
- Zavedení standardů činnosti a nastavení minimálních rámců práce pro všechny subjekty v systému

System řízení reformy

- Strategii stanoví vládní mezirezortní dokument
- Koordinátor reformy: Mezirezortní koordinační skupina
- Výkonný orgán: Ministerstvo práce a sociálních věcí (ústřední orgán odpovědný za sociálně právní ochranu dětí)
- Krajské koordinační skupiny na úrovni krajů (mezirezortní složení, zástupci kraje, obcí, poskytovatelé různých typů služeb, pěstouni, soudce, státní zástupce atd.)

Mezirezortní koordinační skupina

- Zástupci MPSV, MŠMT, MZ, MSP, MV, Asociace krajů ČR, Svazu měst a obcí, NNO
- Pracovní skupiny (pro legislativu; pro kvalitu systému)
- Expertní týmy:
 1. Tým pro systémové projekty (na základě výstupů projektů budou vytvořeny minimální rámce)
 2. Tým pro standardy kvality práce
 3. Tým pro transformaci pobytových zařízení
 4. Tým pro síťování služeb
 5. Tým pro činnost orgánů sociálně právní ochrany
 6. Tým pro náhradní rodinnou péči

Ministerstvo práce a sociálních věcí

- Koordinace legislativního procesu
- Zajištění financování (v první fázi formou individuálních projektů - žadatel o dotace z EU pro realizaci transformace)
- Mediální podpora reformy (koordinátor národní kampaně, tiskové konference, spolupráce se sdělovacími prostředky, prezentace příkladů dobré praxe)
- Pravidelné porady se zástupci krajských koordinačních skupin, krajskými i obecními OSPOD, poskytovateli služeb atd.
- Informační semináře pro zákonodárce, členy krajské i obecní samosprávy

Kraje

- Ověřování jednotlivých částí reformy v tzv. pilotních krajích (Karlovarský, Olomoucký, Pardubický, Zlínský), rychlý přenos poznatků do ostatních krajů. Kraje budou informace dále předávat na úroveň obcí.
- Rozložení dílčích aktivit na jednotlivé pilotní kraje (určitá „specializace“ na detailnější řešení některé části systému – síť služeb, činnost OSPOD, náhradní rodinná péče)
- Realizace konkrétních aktivit v rámci individuálního projektu MPSV a vlastních projektů
- Řízení reformy na krajské úrovni prostřednictvím koordinačních skupin
- Transformace pobytových zařízení zřizovaných kraji

Služby

Jaké služby potřebují děti a rodiče?

1. Potřebují informace, sociální poradenství v kombinaci s právním poradenstvím
2. Potřebují dostupné služby
3. Potřebují terénní práci přímo v rodinách

Služby – informace pro rodiny

Informace o službách:

- Služby rané péče
- Nízkoprahové kluby pro rodiče
- Rodičovské podpůrné skupiny
- Vzdělávání pro matky a otce (pozitivní rodičovství, rodičovské kompetence)
- Prenatální, předporodní služby a
- Zdravotní péče a témata související se zdravím
- Zaměstnávání a vzdělávání
- Témata související s vývojem dětí – narození dítěte, vztahy, škola, dospívání ... a další.

Služby – cílové skupiny

Podpora pro rodiny, ve kterých je předpoklad potencionálního ohrožení:

- Nezletilí rodiče
- Samoživitelé/samoživitelky
- Rodiny žijící v chudobě
- Nezaměstnané domácnosti
- Rodiny bez trvalého bydliště – dočasné ubytování
- Rodiče s duševním onemocněním, problémy s drogami nebo alkoholem
- Rodiny s rodičem ve vězení nebo s rodičem zapojeným do kriminální činnosti
- Rodiny menšin
- Azylantské rodiny
- Rodiče s dětmi s postižením
- Rodiče s postižením

Tyto rodiny nemusí být vždy v akutním ohrožení, ale výzkumy ukazují, že právě v těchto rodinách existuje velké riziko, že vývoj dětí může být limitován. Toto riziko může být významně eliminováno v případě, že rodiny dostanou zvláštní podporu včas. Podpora může významně omezit rozvoj možných problémů a jejich růst.

Typy služeb

- Terénní služby
- Ambulantní služby
- Mobilní týmy
- Tréninkové služby
- Pobytové služby
- Odlehčovací služby
- Internátní speciální školy
- Svoz

Služby – potřeby orgánů sociálně právní ochrany

Jaké služby potřebují orgány sociálně právní ochrany dětí?

- Odborníci v oblasti terénní práce – sanace rodiny a intenzivní doprovázení klienta (osobní asistence)
- Sociální bydlení a azylové domy
- Azylové bydlení pro klienty se speciálními potřebami
- Ubytovací kapacity pro ženy v tísní (utajené bydlení)
- Psychologické konzultace
- Služby dětského psychiatra
- Střediska výchovné péče
- Odlehčovací služby
- Volnočasové aktivity
- Podpůrné služby pro ženy, které se snaží zbavit závislosti na partnerovi (násilnickém, příživujícím se na rodině)
- Služby na posílení kompetencí rodičů
- Podpora odborníků pro rodiče dětí, které mají výchovné problémy
- Rozvinutý systém náhradní rodinné péče
- Právní a praktické poradenství, služby obhajující práva dětí a rodičů

Zdroj: Analýza systému péče o ohrožené děti v Pardubickém kraji 2010

Postup reformy

- Národní akční plán k transformaci a jednocení systému péče o ohrožené děti pro období 2009 – 2011“, schválený usnesením Vlády ČR č. 883 ze dne 13. července 2009
- Informační fáze (vysvětlení stávající situace, negativ současného systému, principů a postupu reformy – zapojit co nejširší okruh osob)
- Ustavení řídicích a pracovních struktur na úrovni krajů (mezirezortní koordinační skupina, pracovní týmy)
- Analýza současného systému (analýza Pardubický kraj a VÚPSV), všude bude nutné provést základní zmapování systému, dostupných zdrojů (lidských i materiálních)
- Projednání základní principů reformy v krajské samosprávě, schválení smlouvy o spolupráci mezi MPSV a krajem. Předání informací obcím.
- **Vstupujeme do realizační fáze (individuální projekty MPSV, novelizace zákonů atd.)**

Aktivity – novela zákona č. 359/1999 Sb.

Oblasti

- Nová právní úprava náhradní rodinné péče
- Opatření vyplývající z materiálu „Obecná opatření k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva – prevence odebírání dětí ze sociálně ekonomických důvodů“
- Zřizování a provoz zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- Vydávání pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí
- Standardizace práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí
- Dílčí změny v úpravě zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Účinnost od 1. ledna 2012

Aktivity - individuální projekt MPSV Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti

Služby pro ohrožené děti a rodiny

- definice a vymezení služeb pro rodinu a dítě (vznik nových typů služeb, které dnes nejsou upraveny zákonem 108/2006 Sb.)
- podpora rozvoje stávajících služeb pro ohrožené děti a rodiny (sanace rodiny, sociálně aktivizační služby atd.)
- vytvoření a implementace standardů kvality služeb
- vzdělávání a trénink potencionálních poskytovatelů těchto služeb (dojde k vytvoření týmu vzdělavatelů včetně zahraničních expertů, kteří vyškolí místní lektory)
- pilotní odzkoušení činnosti nových služeb

Aktivity - individuální projekt MPSV Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti

Náhradní rodinná péče

- definice nových typů pěstounské péče (profesionální pěstounská péče, specializovaná pěstounská péče pro různé cílové skupiny dětí – se zdravotním handicapem, pocházející z etnických menšin, děti s vážnými poruchami chování, děti týrané, zneužívané atd.)
- vytvoření jednotného systému vyhledávání a příprav budoucích pěstounů
- vzdělávání subjektů zajišťujících přípravu pěstounů
- podpora vzniku služeb podpory a doprovázení pěstounů i původních rodin (odlehčovací služby)

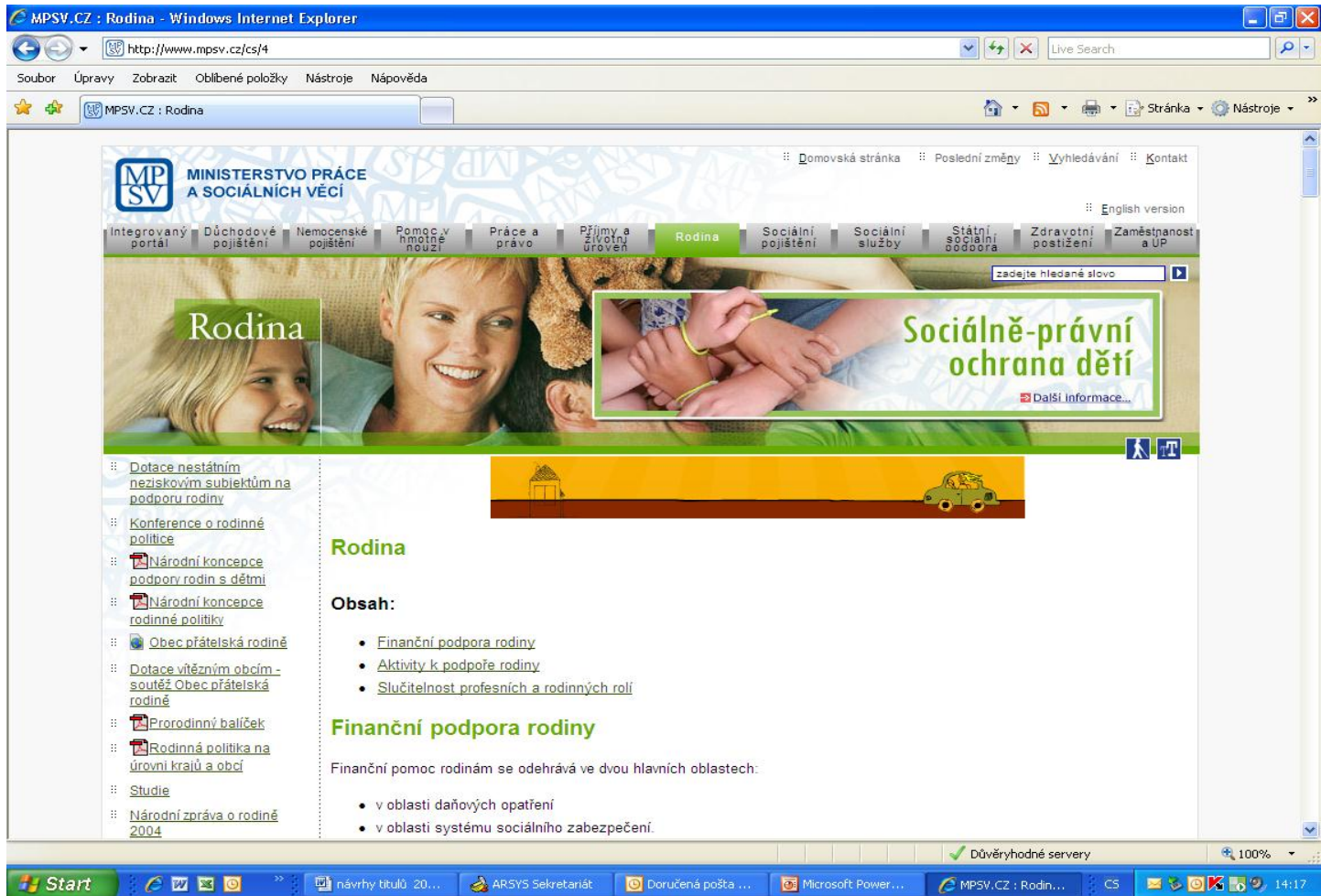
Aktivity - individuální projekt MPSV Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti

- Institucionální zabezpečení procesu transformace na úrovni MPSV a krajů (v rámci projektu vzniknou místa projektových manažerů na úrovni MPSV a pilotních krajů. Zároveň budou ustaveny expertní skupiny pro řešení jednotlivých částí projektů a další pracovní týmy)
- Koordinace výstupů již podpořených projektů (Součástí projektu bude využití výstupů z projektů podpořených v rámci ESF, případě soukromými zdroji)
- Národní kampaň zaměřená na problematiku sociálně právní ochrany dětí

Aktivity – navazující projekty

- Individuální projekt MPSV k optimalizaci činnosti orgánů sociálně právní ochrany dětí (OP LZZ, opatření 4. 1.)
- Projekty pilotní transformace pobytových zařízení (Finanční mechanismus EHP Norsko)
- Individuální projekty krajů (financování některých služeb)

Aktivity – prezentace sociálně-právní ochrany dětí

The screenshot shows a Windows Internet Explorer browser window displaying the website <http://www.mpsv.cz/cs/4>. The page is titled "MPSV.CZ : Rodina" and features the logo of the Ministry of Labour and Social Affairs (MPSV) and the text "MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ".

The navigation menu includes: Domovská stránka, Poslední změny, Vyhledávání, Kontakt, English version, and a search bar with the placeholder "zadejte hledané slovo".

The main content area is titled "Rodina" and features a large banner with the text "Sociálně-právní ochrana dětí" and a sub-link "Další informace...". Below the banner, there is a section titled "Rodina" with the heading "Obsah:" and a list of links:

- [Finanční podpora rodiny](#)
- [Aktivity k podpoře rodiny](#)
- [Slučitelnost profesních a rodinných rolí](#)

Below this list, there is a section titled "Finanční podpora rodiny" with the text "Finanční pomoc rodinám se odehrává ve dvou hlavních oblastech:" and a list of bullet points:

- v oblasti daňových opatření
- v oblasti systému sociálního zabezpečení.

The left sidebar contains a list of links:

- [Dotace nestátním neziskovým subjektům na podporu rodiny](#)
- [Konference o rodinné politice](#)
- [Národní koncepce podpory rodin s dětmi](#)
- [Národní koncepce rodinné politiky](#)
- [Obec přátelská rodině](#)
- [Dotace vítězným obcím - soutěž Obec přátelská rodině](#)
- [Prorodinný balíček](#)
- [Rodinná politika na úrovni krajů a obcí](#)
- [Studie](#)
- [Národní zpráva o rodině 2004](#)

The Windows taskbar at the bottom shows the Start button, several open applications (návrhy titulů, ARSYS Sekretariát, Doručená pošta, Microsoft Power...), and the active window "MPSV.CZ : Rodina...". The system tray shows the date and time as 14:17.

Harmonogram nejbližších akcí MPSV

29. 11. 2010	Seminář pro nadace, nadační fondy a významné sponzory
13. 12. 2010
14. 12. 2010	Pracovní seminář pro koordinační skupiny pilotních krajů
21. 1. 2011	Seminář Výboru pro sociální politiku PS PČR
13. 1. 2011	Kulatý stůl – legislativní změny
Leden 2011	Proškolení OSPODů v ESLP + význam vztahů a vazeb v životě dítěte
Únor 2011	Manuál OSPOD (minimální rámec postupů) – principy a přístupy k ohroženým rodinám (ve spolupráci s VOP)
Březen 2011	Mezinárodní konference o systémech péče o dítě a rodiny

Děkujeme za pozornost